

Erdi BATUR
(E) Vali

Atatürk'ün Dünya Görüşü

Atatürk, çağdaş uygarlığın gerisine düşürülmüş olan Türk Toplumunda, aydınların tüm çağdaşlaşma hareketlerine yönelmesi gerçeği üzerinde önemle durmuştur.

Atatürk'ün Dünya Görüşü temelinde ana fikir olarak "Muasır Medeniyet" dediği Çağdaş Uygarlık düşüncesi yatmaktadır. Atatürk'te aslın-

da doğulu ve İslami bir toplum olan Türk Toplumunu için, Tanzimat'tan bu yana yenilenme ve kurtuluş yolu olduğuna inanılan, Batı'nın çağdaşlaşma hareketleri-

ne yönelme hareketine inanmıştır. Fakat onun Batıcı çağdaşlaşma anlayışı, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinin batıcılığı gibi telifçi ve tavizci değil, mutlak ve radikaldir. Bu ölçü içinde bütüncül ve samimidir.

Cumhuriyetin 10'ncü yıl dönümü münasebetiyle söylediği tarihi nutuk, onun tüm çağdaşlaşmanın gereklerine inancının içten gelen en azimli ifadesidir.

Atatürk'ün inkılap hareketi, Türk Toplumunu her alanda çağdaşlaşma amacı gütmüştür.

Atatürk, çağdaş uygarlığın gerisine düşürülmüş olan Türk Toplumunda, aydınların tüm çağdaşlaşma hareketlerine yönelmesi gerçeği üzerinde önemle durmuştur. "Millet iradesi ile milleti temsil edenler aydınlar olacaktır. Bunlar, yaptığımız ve yapacağımız kanunlarla, inkılapları gerçekleştirecek ve muasır medeniyet seviyesine ulaştıracaktır" diyordu. Böylece her zaman ve her toplumda geçerli olan sosyolojik bir gerçeği, yani toplumlarda aydınların daima yol gösterici rolünü açıklıyordu.

1927 yılındaki Büyük Nutuk'un son pasaj kısmında Cumhuriyeti gençlere emanet ederken, Türk Gençliğinin ulusun kaderinde ne derece büyük bir sorumluluk taşıdığını, pek haklı olarak en vezic bir şekilde belirtmiştir. Bu nedenle her Atatürk Milliyetçisi ve gerçek Türk aydını Atatürk'ün çağdaşlaşma hareketi-

nin başarıya ulaşmasında kendine yüklenen sorumluluğu her an olsun hatırdan çıkarmaması gerekir.

Gerçekten, Atatürk Tanzimat'tan bu yana gelen batıcılığın yarattığı her yöndeki ikileşmeyi; bilimde, hukukta, kıyafette vb. ret etmiştir.

Atatürk'ün inkılap hareketi, Türk Toplumunu her alanda çağdaşlaşma amacı gütmüştür. Çağdaşlaşma hareketinde batı ülkelerin tecrübelerinden faydalanılmıştır. Fakat bu ülkelerden aldıklarımız kendi bağımsız kararımız sonucu olmuştur. Bu nedenle Atatürk her şeyden evvel tüm çağdaşlaşma amacının Milli bir siyaset güderek gerçekleştirilmesi üzerinde hassasiyetle durmuştur. Gerçekten batı devletleri çağdaşlaşırken orta çağ tipi siyasal sistemden, modern siyasal düzene geçerken Milli Devlet kurma çabası içinde idiler. Milli Devlet

kurma ve Millileşme, çağdaş olmanın vazgeçilmez bir unsurudur.

Atatürk'ün inkılap hareketi, Osmanlı Islahat Hareketi gibi geleneksel toplum çağdaşlaşmasını öngörmemiştir. Türk inkılabında güdülen amaç, Milli Türk Devletini tüm çağdaşlaşma amacına yöneltmektir. Böylece yüz yıllar boyunca ümmet olarak yaşamış bir toplumu, millet olarak yaşatacak kurum ve kavramlar getirilmiştir. Bu nedenle gerçek Atatürkçülük batı uygarlığının Türk Toplumunu tarafından kabulü görüşünün dışına da taşar.

Özetlersek, O'nun inkılap hareketi "Milli Çağdaşlaşma Hareketi'dir. Fakat bu çağdaşlaşma çabaları kapalı bir toplum çerçevesi içinde gerçekleşmesi düşünülmeyi için, gittikçe artan oranda Batının anayasal görüş ve sistemi benimsenmiştir. Öyle ise Atatürkçü görüş; tüm çağdaşlaşmayı benimseyen ve bu görüşü gerçekleştirirken sınıf kavgasına yer vermeyen, bu çağdaşlaşmayı milli bir siyaset güderek gerçekleştirmeyi amaçlayan görüşlerden oluşmuştur.

TOPLUMSAL YAŞAYIŞIN DÜZENLENMESİ

1. Tekke-Zaviye-Türbelerin Kapatılması

Sosyal alandaki inkılapları baltalayan safsata ve hurafeleri kafalardan çıkarmak, açık fikir ve hür zihniyeti kafalara yerleştirmek bir mecburiyettir.

Medeni millet olma yolunda görülen engelleri akılcı Batı Medeniyetine girmek için kaldırılması gerektiğini gören Atatürk, Kastamonu'da 30.08.1925 tarihindeki söylevinde türbelerin, tekkelerin ve zaviyelerin kapatılması ve tarikatların kaldırılması işaretini vermiştir.

Yine başka bir konuşmasında, tekkelerin kapatılması gerek ve sorunluğunu belirtmiş, Türkiye

Cumhuriyeti, her şubede irşatlar da bulunacak kudreti haizdir denilerek "Biz medeniyet âlemi içinde medeni olmalıyız" düşünceleriyle 1025 sayılı kanunla 30 Kasım 1925 tarihinde tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması ile bir takım unvanların kullanılması yasaklanmıştır.

2. Kıyafette Değişiklik

Doğu Medeniyetini Batı Medeniyetinden ayıran dış özelliklerin en önemlisini kıyafet teşkil ediyordu. 18. yüzyıldan beri Osmanlı İmparatorluğu'nda bir kıyafet, bir serpuş anarşisi mevcuttu. İkinci Mahmut devrinde askerlere, memurlara kavuk yerine fes giydirilmesi kabul edildiği zaman, başta şeyhülislam olduğu halde bütün ulema, fes giymenin şer'an caiz olmadığını ileri sürerek itiraz etmişlerdi. Halkın her sınıfı istediğini giymekte serbestti. 1903 yılında ikinci Abdülhamit devrinde, askerlere kalpak giydirilmek istendiğinde ulema sınıfı bu defa kalpak giyilmesine itiraz etti. Gerçekte ne fes'in ne diğer kıyafet unsurlarının din ile milliyetle hiçbir ilgisi yoktu. Ulema, halkın dini inancını istismar edip yenilikten korktundan kıyafet değişimini dini menfaatlerine alet ediyordu.

Atatürk'ün inkılap hareketi, Osmanlı Islahat Hareketi gibi geleneksel toplum çağdaşlaşmasını öngörmemiştir. Türk inkılabında güdülen amaç, Milli Türk Devletini tüm çağdaşlaşma amacına yöneltmektir.

Batı medeniyetinin bütün olarak ele alınması, dünyanın kabul ettiği medeni kıyafetin benimsenmesini gerekli kılıyordu. Büyük kurtarıcı 24 Ağustos 1925'de Kastamonu ve İnebolu'ya yaptığı seyahatte şapka inkılabının ilk parolasını başında taşıdığı Panama şapkayı halka göstererek verdi.

"Biz her nokta-i nazardan medeni insan olmalıyız. Fikrimiz, zihniyetimiz tepeden tırnağa kadar medeni olacaktır. Medeni ve beynelmilel kıyafet milletimiz için layık bir kıyafettir. Onu giyeceğiz."

Atatürk'ün 27 Ağustos 1925'de İnebolu'da "Turan kıyafetini araştırıp ihya eylemeye mahal yoktur. Medeni ve beynelmilel kıyafet bizim için çok cevherli, milletimiz için layık bir kıyafettir" diyerek medeni yaşayışa uyan kıyafetin kabulü gerekliliğini açıkça belirtmiştir. Atatürk'ün uyarması üzerine daha 25 Kasım 1925 tarihli şapka kanunu çıkmadan önce vatandaş şapkayı giymiş ve bu yenilik medeni kıyafet değişimi halk arasında iyi karşılanmıştı. Bundan sonra cübbe ile sarık giymek yasak edilmiş ve bu kıyafet yalnız din adamlarına hasredilmişti. Şapka, hür fikir ve düşüncenin sembolü olarak kabul edilmişti.

3. Soyadı Kanununun Kabulü

1934 tarihli Soyadı Kanununun kabulü ile kişi asıl adı, küçük adı yani sıra soyadı diye adlandırılan aile adı ile anılmaya başlanmıştır.

Kişinin soyadının bulunmaması toplum hayatında karışıklığa neden oluyordu. Kişinin soyadı olmaması toplumsal ilişkiler bakımından bir eksiklikti. Soyadı yerine kullanılan baba adı, doğduğu memleket adı veya kullanılan lakaplar, soyadının toplumsal ilişkilerdeki rolünü oynayamıyordu. Soyadı bir bakımdan ailenin toplum hayatındaki rolünü değerlendirmekle aileye güç ve kuvvet vermekte idi. Aile birliğini ve aile içinde de karşılıklı ilişkilere moral (manevi) bakımdan destek olmakta idi.

Atatürk'ün inkılap hareketi, Türk Toplumunu her alanda çağdaşlaşma amacı gütmüştür.

21 Haziran 1934'de çıkan 2525 sayılı Soyadı Kanunu ile her Türk'ün öz adından başka soyadı taşıması da zorunlu kılındı. Soyadları Türkçe olacak, rütbe, memurluk, yabancı ırk ve millet adları ile ahlaka aykırı ve gülünç kelimeler soyadı olarak kullanılmayacaktı.

Soyadı Kanununun kabulünden sonra 1934 yılında kanunla TBMM Türk Milletinin şükran ifadesi olarak Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya "Atatürk" soyadını vermiştir.

1934 yılında çıkarılan bir diğer kanunla da "Ağa, Hacı, Hafız, Hoca, Molla, Efendi, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi" gibi eski toplum zümrelerini belirten unvanlar kaldırılmıştır. Aynı kanunla yurt savunmasında, Milli Mücadelede gösterilen başarılar karşılığı verilen madalyalar dışında eski Osmanlı idarecilerin verdiği tüm nişan ve rütbeleri taşımak da yasaklanmıştır.

4. Ölçüler ve Takvimde Değişiklik

a) Takvimde Değişiklik: Ayın hareketlerine göre, ayları ölçen İslami takvim, saat, rakam ve tatil günleri gerek memleketin iç hayatında, gerekse dünya ile olan ilişkilerde büyük güçlük çıkartıyor ve çalışma hayatında karışıklıklara neden oluyordu.

26 Aralık 1925 tarihinde kabul edilen kanunla Hicri ve Rumi takvim kaldırılarak yerine miladi takvim, alaturka saat yerine milletler arası saat usulü uygulandı.

20 Mayıs 1928 de milletler arası Rakamlar kabul edildi.

Hafta tatili olarak kabul edilen Cuma günü yerine Pazar günü resmi hafta tatili günü olması 1935'de çıkan bir kanunla sağlandı.

b) Ölçülerde Değişiklik: 1931 yılında çıkarılan 1782 sayılı kanunla eski ağırlık ve uzunluk ölçüle-

ri değiştirilmiş, arşın, endaze, okka, çeki, gibi belirli ölçüsü olmayan, hem de bölgelere göre değişen eski birimler kaldırılmıştır. Medeni ölçü birimi sayılan onlu yönteme uygun, metre ve kilo gibi uzunluk ve ağırlık ölçüleri kabul edilmiş, uzunluk ve ağırlık ölçülerinde yapılan bu değişiklik, ülkede ağırlık ve uzunluk ölçülerinde tek bir sistem uygulanmasını sağlamıştır. Uluslararası ilişkilerde de ticari kolaylıklar elde edilmesine yararı olmuştur.

5. Kadın Haklarının Kabulü

İstiklal Savaşında Vatanı kurtarmak için erkeğin yanı başında vazife alan, sırtında çocuğu ile cepheye koşan Türk Kadını ve Anası, Türk cemiyetinde müstesna yerini tespit etmişti. Kadınlar medeni, siyasi ve içtimai haklara kavuşmalı, Türk aile ve cemiyetin, ortaçağın köhnemiş fikir ve görenek esaretinden kurtulmalı idi. Türk inkılabı ile beraber kadınlar da haklarına kavuşmuşlardır.

Medeni Kanunun kabul edilmesi ile Türk kadını medeni haklara kavuşmuş, kadın-erkek eşitliği cemiyette yer etmişti. Siyasi hak olarak ilk defa 1930'da Belediye Kanunu ile Kadınlara belediye meclis üyesi seçmek ve seçilmek hakkı tanındı. Bunu 1934 yılında Anayasa'da yapılan değişikle milletvekili seçmek ve seçilmek hakkının tanınması izledi.

Modern Türk cemiyetinde kadının tam manasıyla yerini alması ve kendine tanınan haklardan istifade etmesi için kadın kıyafetinde de değişiklik yapmak icap ediyordu. Türk kadını önce peçeyi, şapka inkılabından sonra da çarşafı attı.

Sonuç olarak belirtelim; Atatürk'ün dünya görüşünün büyük niteli-

ği dogmatik olmaması, realist ve pragmatik olmasıdır. Bu nedenle Atatürkçülük; komünizm, faşizm ve nazizm gibi dogmatik ideolojiyi reddeder. Onların maskesi ya da kalkanı olarak kullanılmaz.

Atatürk'ün dünya görüşünün realist ve pragmatik, yani fayda ve eyleme dönük esnek yönü olan bir dünya görüşü olması, yeni şartlara uymayı da kabul etmesini gerektirir. Fakat onun canlılığı ve devamını sağlayan bu realist ve pragmatik olma niteliğinin, yani esnekliğinin, bazı belirgin ve kesin sınırları vardır. Bu sınırları başlıca iki grupta toplamak mümkündür.

Birinci sınır; Batı uygarlığını meydana getiren duyuş, düşünüş ve yaşayış tarzını ve onun hukuki, siyasi ve ahlaki temel ilkelerini kesinlikle reddeden komünist ve

faşist ideolojilerdir. Zira bu ideolojiler aslında batının insanlığa kazandırdığı her çeşit vasitadan faydalanmakla beraber ona ters düşen, hatta onu manevi değerler ve hürriyetçi düşünce sistemi ve insan kavramı yönünden inkâr eden ideolojilerdir.

İkinci sınır; Türkiye'nin tam bağımsızlığından ve çağdaşlaşma amacından taviz vermemedir.

Özetlemek gerekirse Atatürkçülük; "Aşırı sağ ve aşırı sola taviz vermeden, kişi haysiyetine inanan, milli, akılcı ve insancıl" bir görüştür. Atatürk'ün dünya görüşü statükoculuğu reddeder. Benimsediği yol hamleci ve radikaldir. Atatürkçü görüş, Türk toplumunun tüm modernleşmesini sağlayan ve sağlayacak temel ilkeleri ve düşünce sistemini kapsar.

Atatürk'ün dünya görüşünün realist ve pragmatik, yani fayda ve eyleme dönük esnek yönü olan bir dünya görüşü olması, yeni şartlara uymayı da kabul etmesini gerektirir.

KAYNAKÇA

1. Türk İnkılap Tarihi – Hamza Eroğlu
2. Mehmetçik Dergisi
3. Türk Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı
4. Atatürk Özel Sayısı Kasım-Aralık 1979 sayı 25 sh 10zç

